

EDUCAREA ELEVILOR ÎN SPIRITUL VALORILOR NAȚIONALE: IDENTITATE, UNITATE, DIVERSITATE

Galina MARCU,

profesor de istorie și educație civică

Instituția Publică Liceul Teoretic „Alexei Mateevici”, or. Cricova

Summary

Both identity and national unity are expressions that represent the national feeling of a people, a nation, a citizen. Of particular importance is the present theme of the 100th anniversary of the Union, for a people and, especially, the younger generation, especially students, to know their origins, nationality, and identity.

Keywords: *younger generation, identity, national unity, origins, nation, diversity*

Atât identitatea, cât și unitatea națională, sunt expresii ce reprezintă sentimentul național al unui popor, al unei națiuni, al unui cetățean. Valorile fundamentale care s-au perindat de-a lungul secolelor au fost și rămân: limba de comunicare vorbită, tradițiile și obiceiurile, istoria, spațiul teritorial, religia etc. O importanță deosebită o are tematica aceasta, în prezent, la cei 100 de ani de la Unire, pentru ca un popor și, mai ales, tânăra generație, în special elevii, să-și cunoască originile de neam, naționalitate, identitatea.

Respectul față de valorile naționale și educarea elevilor în spiritul identității și unității naționale reprezintă unul din obiectivele prioritare pentru cadrele didactice în cadrul desfășurării procesului educațional. Evidențiem faptul, că acțiuni de trezire a conștiinței naționale de neam, a fost inițiată încă de domnitor român Mihai Viteazul, care a reușit să unească sub sceptrul său cele trei țări românești. Astăzi putem afirma că Unirea de la 1600 a devenit un deziderat al generațiilor următoare până în vremurile contemporane. Ideea de unitate națională a fost promovată de marile personalități de știință și cultură ale perioadelor ulterioare: Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, Ion Nistor, Grigore Vieru, Nicolae Dabija etc.

În prezent, mai mulți politicieni, precum T. Băsescu, K. Iohanis susțin, că în spatele unității și solidarității unei națiuni trebuie să stea responsabilitatea fiecăruia dintre noi. Potrivit lui Iohanis, privind în urmă, putem afirma fără să greșim că ideea de consens pentru unitate înseamnă tocmai puterea și abilitatea de a renunța la interesele particulare, pentru a construi unirea, dar o națiune puternică nu se poate hrăni doar cu momentele sale emblematice din trecut, ci trebuie permanent să aibă

trează conștiința unității de neam. O națiune conștientă de misiunea sa istorică este datoare să lucreze zi de zi pentru idealurile sale naționale²⁴⁴.

În viziunea noastră, conștiința de neam poate fi trezită în tinerii de astăzi prin intermediul lecțiilor zilnice, iar în particular celor specifice, prin aprecierea corectă a evenimentelor și surselor istorice. Toate acestea formate în timp de la simplu la complex, va oferi tânărului posibilitatea de a vorbi ferm și respectat despre istoria neamului, particularitățile națiunii românești, etnogeneza poporului și limbii române. Prin urmare, în procesul de promovare a unei politici corecte de orientare a omului în societate este necesar să ne conducem după cuvintele lui Ambrose Bierce „Educația este ceea ce dezvaluie celor înțelepți și maschează de cei proști lipsa lor de înțelegere”.

1 Decembrie 1918 a fost și este o faptă istorică a întregii națiuni române. Acest eveniment important ne-a marcat ca națiune, ca popor, ca neam. Oricât de implicați în activități nu am fi, misiunea noastră prioritară este de a promova istoria, tradiția din strămoși lăsată, cu toate urcușurile și coborâșurile ei. Veridicitatea evenimentelor ne va conduce către o istorie a neamului adecvată și argumentată de surse și documente istorice.

Elevii de la treapta gimnazială și liceală trebuie să conștientizeze și să resimtă esența dezvoltării umane prin valori autentice și spirituale ale umanității. Conștientizarea să fie mai apoi transpusă în acțiuni și fapte. Factorul prioritar în acest proces a fost și va rămâne sistemul de instruire și educație.

Activitățile didactice pot să ia forme foarte diverse:

- discuții la care să participe toți cei implicați pentru a arăta ce au gândit, ce au simțit, de ce au acționat într-un anumit fel;
- analiza unei perioade trecute pentru a reflecta la modul și motivele pentru care concepțiile (lor) s-au schimbat de-a lungul timpului;
- simularea unui platou de televiziune, radio sau a unui ziar unde elevii să ia decizii în legătură cu ce ar spune reporterul, ce întrebări ar pune, pe cine ar intervieva, ce imagini ar include și pe care le-ar omite etc²⁴⁵.

Strategiile exploratorii pot fi utilizate când problema nu este clar definită sau când scopul profesorului nu este numai să dezvolte înțelegerea problemei ci și să o utilizeze pentru a dezvolta competențele analitice.

În abordarea didactică a problemelor controversate și sensibile ale istoriei despre valori și identitate națională, trebuie să avem în vedere și particularitățile de vârstă ale elevilor.

²⁴⁴ Klaus Iohannis. *Cea mai importantă lecție a evenimentului de acum 156 de ani este puterea solidarității*. <https://balti.mae.ro/romania-news/5029> (vizitat 9.07.19)

²⁴⁵ Iucu, Romiță. *Managementul și gestiunea clasei de elevi*. Iași: Polirom, 2001, p. 35.

La nivel gimnazial trebuie evitată formarea unor reprezentări stereotipe pentru unele aspecte ale trecutului. Spre exemplu, la epoca victoriană, imaginea copiilor care lucrau în industrie sau cea care localizează efectele negative ale muncii asupra copiilor în spațiul urban reprezintă imagini stereotipe asupra unor probleme sensibile ale istoriei. Pentru a evita această situație, cercetătorii recomandă realizarea unei balanțe a subunităților de conținut abordate. Se subliniază astfel importanța relativă a diferitelor aspecte ale unei perioade²⁴⁶.

De exemplu, dacă dinastia Tudorilor este predată cu puține referiri la rolul femeilor și al copiilor în societate, la problemele religioase sau rolul altor teritorii în creșterea prosperității, copiii vor avea o imagine incompletă și posibil stereotipă asupra perioadei.

Decizia de a aborda anumite aspecte ale unui subiect mai vast poate fi subordonată predării problemelor controversate și sensibile ale istoriei. Problemele trebuie predate într-o manieră pozitivă și incluzivă, provocând interpretarea stereotipurilor comune. Exemplu: Pentru a evita interpretarea tradițional negativă a invadatorilor vikingi, violenți în spațiul Britaniei, profesorii pot să pună în discuție următoarele întrebări: Cât de mult putem să credem din ceea ce afirmă călugării saxoni despre vikingi? Ce au inventat reprezentanții epocii victoriene despre vikingi? Care au fost ocupațiile și sursele de venit ale vikingilor? Au trăit vreodată saxonii și vikingii în pace?

La nivel liceal:

a) Profesorii iau în considerare interesul elevilor pentru învățare, încercând să răspundă întrebărilor pe care și le pun aceștia în legătură cu subiectul abordat²⁴⁷.

În relație cu problema Holocaustului, spre exemplu, încercând să răspundă întrebării „Cum a fost posibil să se întâmple”, profesorul poate să formuleze câteva întrebări care să faciliteze o înțelegere mai largă și aprofundată a Holocaustului:

1. Cum ar fi fost să fii evreu în Europa înainte de 1933 ?
2. Ce rol a jucat Hitler în promovarea antisemitismului ?
3. Care este opinia reală a poporului german privind antisemitismul?
4. Ce a fost Soluția Finală ?
5. Cine ar fi putut să oprească Holocaustul ?

b) Angajarea și stimularea elevilor în discuții este altă componentă esențială a acestei practici.

Lețiile care au un impact emoțional și unul intelectual asupra elevilor și care îi încurajează să-și folosească imaginația pentru a înțelege experiența altor oameni sunt adesea apreciate drept activități eficiente.

²⁴⁶ Leroy Gilbert. *Dialogul în educație*. București: E.D.P., 1974, p. 47.

²⁴⁷ Emil Stan. *Managementul clasei de elevi*. București: Teora, 2003, p. 51.

c) Menținerea unei dimensiuni individuale și personale este o modalitate de a obține un răspuns efectiv din partea elevilor care balansează și susține munca cognitivă.

Unele din cele mai eficiente resurse folosite în școli sunt focalizate asupra narărilor și experiențelor individuale. Imagini puternice – muzică, dramatizări, seturi de imagini sau ficțiune pot să ajute pentru angajarea elevilor cu idei extreme la fel de mult ca și dezbaterile sau jocul de rol.

Potrivit celor relatate, formarea unei personalități adevărate, reprezintă scopul principal al sistemului educațional în spiritul responsabilității proprii dezvoltări fiind în competiție doar cu sine însăși și nu cu toată societatea. Numai în așa mod vor fi puse bazele de formare a unui mediu social sănătos și dezvoltat, întemeiat pe relații interumane de valoare. În același timp, domeniul de cercetare științifică, ar trebui să fie la fel de prioritar în cadrul țării, respectiv, aceasta punând bazele în a moderniza societatea prin cele mai avansate și civilizate forme.

Prin instruirea și educația corectă, cu accente clare pe valorile naționale, omul poate fi educat și reeducat în spiritul responsabilității. Este necesar doar de a remodela sau completa cursul existent al proceselor educaționale din țară, acestea fiind orientate mai mult spre corectitudine și transparență totală. Numai în așa mod se va produce schimbarea corespunzătoare. Important este de conștientizat conceptul cu privire la educația și instruirea în spiritul național și formarea conștiinței naționale. Astfel, se va modela atât personalitatea omului, cât și dezvoltarea calitativă a tuturor sistemelor și subsistemelor din societate, având la bază omul ca spirit, intelect și valoare socială²⁴⁸.

Un rol de seamă în procesul educativ îl are comunicarea eficientă între profesor-elev. Competența comunicațională pentru profesor presupune achiziții de cunoștințe și abilități din mai multe domenii:

- cunoașterea influenței contextului comunicațional asupra conținutului și formei comunicării, precum și adaptarea comportamentului de comunicare la acesta;
- cunoașterea regulilor comunicaționale și a impactului comunicării paraverbale și nonverbale în cadrul comunicării didactice;
- cunoașterea psihologiei umane și școlare, abilitate de relaționare cu elevii;
- cunoașterea culturii interlocutorilor, deoarece limbajul nonverbal diferă de la o cultură la alta, iar ceea ce este considerat eficient în comunicare pentru o cultură poate fi ineficient pentru o alta.

În comunicarea didactică profesorul trebuie să-i facă pe elevi să simtă ca are o vocație în aceasă direcție, că este un partener de încredere, care dorește un

²⁴⁸ Cătălina Ulrich. *Managementul clasei de elevi - învățarea prin cooperare*. București: Corint, 2000, p. 49.

dialog autentic. Competența de comunicare se va manifesta și prin capacitatea de ascultare a elevilor. Cei mai apreciați profesori sunt cei care permit libertatea de exprimare a elevilor, care nu-i fac nici să se simtă judecați, nici manipulați, ci cei care le oferă sentimentul de siguranță și libertatea comunicării²⁴⁹.

Este necesar de menționat, că prin sentimentul autentic de apartenență la entitatea națională se dezvoltă, nemijlocit, conștiința, aceasta fiind forma superioară a gândirii prin care omul prin propriul comportament reflectă corect realitatea înconjurătoare. Iar în cazul când conștiința națională este lipsită de motivație și, în același timp, este dezorientată de factorii ce provoacă apariția fenomenelor negative, atunci consecințele devin destul de grave pentru un popor, ulterior, afectându-le atât propria existență, cât și propriul proces identitar național.

Fenomenul de unitate și credință națională sunt valori inestimabile. În a educa omul sau un popor prin sentimentul de unitate și credință națională un rol principal îi revine școlii, cadrului didactic, familiei și, în mod special, societății civile și statului, organe care trebuie să promoveze și să urmeze o politică nespus de corectă în procesele respective, toate fiind corelate cu fenomenul de identitate națională. În ansamblu, toate, la rândul lor, vor forma coloana vertebrală a unei societăți și a unei națiuni în evoluție. Numai în așa mod se va forma relația autentică dintre cetățean și societate, dintre om și valoare, astfel, formând acel mediu social sănătos care va întări și mai mult procesul de dezvoltare identitară a unui neam. Pentru o asemenea dezvoltare, corespunzătoare cerințelor educative umane-contemporane, omul în procesul evoluției (în afară de instruire și educație) mai are nevoie și de relații socio-umane adecvate, bazate pe o comunicare sănătoasă cu mediul social. În acest proces, iarăși, un rol deosebit de important îi revine unității de învățământ și cadrului didactic, aceștea fiind principalii actori în procesul de dezvoltare a omului și în acțiunea obligatorie de a promova identitatea instituției de învățământ, identitatea societății și a națiunii.

Viața și destinul unui om nu-l poți schimba, pentru că se optează pentru ideea unei prescrieri prealabile ale vieții private ale unui om. Așa și evenimentele istorice au fost să fie așa și nu altfel, demonstrând existența unei societăți în timp. Desigur, pe parcursul a 100 de ani de existență de la Marea Unire societatea românească a avut foarte multe de parcurs, de suferit, sau de sărbătorit. Cunoaștem trecutul istoric cu vremuri de victorie și vremuri de învingere, dar cele mai importante sunt realizările care au dat roade în viața poporului român. Unul dintre ele a fost Marea Unire care s-a realizat în 1918, eveniment de mare amploare pentru societatea românească. Astfel, în timp, s-a consolidat și mai

²⁴⁹ Beti-Ana Cioacă. *Comunicarea eficientă*. București, 2007, p. 26-54. În: https://www.google.md/search?source=hp&ei=b-8_XbPCJ4v5qwGUolbYCW&q=Beti-Ana+Cioac%C4%83.

puternic sentimentul pentru țara rămânească, pentru valorile naționale românești, aspecte ce trebuiesc onorate cu multă sfințenie și mult devotament de toate generațiile în creștere.

Așadar, prin persoana intelectualului (om de știință, cadru didactic, medic, scriitor etc.) se pot realiza acele schimbări care, cu adevărat, sunt capabile de a modifica structura și conținutul unei societăți. Prin gradul de dezvoltare și civilizație al unui popor se manifestă componentele ce sunt corelate cu adevăratele procese identitare și valori istorice ale trecutului și prezentului.

Prin urmare, un popor prin procesele istorice se recunoaște ca identitate națională, unitate și diversitate, astfel formând cea parte a valorilor care cuprinde întregul sistem social-uman în evoluție. Deci, precum cultura este totalitatea valorilor materiale și spirituale pentru ființa umană, așa și conținutul de unitate și conștiință națională reprezintă un centru spiritual, în existența unui popor, în existența unei societăți.